

IZVAJANJE ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

Komisija za spremljanje izvajanja zakona o združenem delu je na svojem sestanku 13. oktobra obravnavala poročila delovnih skupin, ki so organizirale problemske razgovore o izvajanju zakona v 23 organizacijah združenega dela (Žito — TOZD Šumi, TOZD Pekarne, TOZD Mlini, Papirnica Vevče, Kemična tovarna Moste-Protektor, Izolirka, Toplarna, Perutnina Zalog, VVZ Angele Ocep, Zdravstveni dom Moste, Indos, Elektroobnova, GIP Gradis, Sap, VVZ Nove Jarše, Totra, Vektor, Emona-Blagovni center, Velana, HP Kolinska, Javna skladišča, Saturnus in Železniško gradbeno podjetje Ljubljana).

V skladu s 606. členom zakona o združenem delu so v vseh OZD izdelali programe za izvajanje zakona. Za pravočasno in vsebinsko pravilno izvajanje programa so odgovorne strokovne službe ter komisija za spremljanje izvajanja zakona. Vloga družbenopolitičnih organizacij pri tem je v vseh OZD opredeljena enako: pobudniki so izvajanja zakona, spremljajo pravočasnost in vsebinsko pravilnost izvajanja zakona, so nosilci javne razprave in dajejo pripombe in predloge za pripravljene osnutke samoupravnih splošnih aktov. Obveščanje delavcev o izvajanju zakona je dobro organizirano. Delavci so obveščeni prek zborov delovnih ljudi, kjer posredujejo svoje predloge in pripombe ter dobivajo poročila s sestankov delavskega sveta in komisije. Informiranje poteka tudi prek internih glasil in oglasnih desk.

PROIZVODNJA

V vseh OZD se dobro zavedajo dejstva, da iz izvajanjem zakona ni mogoče začeti prej, dokler ni opravljena analiza stanja in primerjava tega stanja z zahtevami zakona na področjih družbenoekonomskih odnosov, organiziranosti združenega dela in uresničevanja samoupravljanja delavcev. Seveda se je v OZD ob analizah dohodkovnih odnosov med tozdi pojavilo vprašanje ali so obstoječi tozdi v resnici organizacijsko, ekonomsko in samoupravno zaokrožene celote. Do sedaj je bilo namreč v praksi večkrat tako, da je bilo ugotavljanje dohodka tozda bolj ali manj računovodska operacija razporejanja dohodka OZD na posamezne tozde. Komisije v samih OZD so zato večkrat ugotovile potrebo po novih oblikah organiziranosti združenega dela. Tako so v GIP Gradis predvideli ustanovitev interne banke; do sedanja STOZD Totra bo postala delovna organizacija; v okviru SOZD Emona je TOZD Blagovni center postal enovita celovna organizacija; HP Kolinska predvideva ustanovitev treh novih tozdov. V Papirnici Vevče so z analizo samoupravne organiziranosti in ekonomskih odnosov ugotovili, da bo treba do sedanjosti reorganizirati v delovno organizacijo s štirimi tozdi, ki bodo samoupravno in dohodkovno zaokrožene celote. KTM-Protektor se bo preoblikovala iz do sedanjosti STOZD v delovno organizacijo s tremi tozdi in bo članica SOZD Sava. Iz do sedanjosti tozda Mlini bodo nastali trije novi tozdi, kot samoupravno in dohodkovno zaokrožene celote. V Indosu so analizo opravili,

vendar na temeljna vprašanja — glede dohodkovnih odnosov in samoupravne organiziranosti niso našli odgovorov. V Toplarni analiza ni ugotovila potrebe po novi organiziranosti, ker že sedaj združujejo delo in sredstva v okviru SOZD Elektrogospodarstvo Slovenije in s KEL. V Perutnini so z analizami samoupravne organiziranosti in ekonomskih odnosov ugotovili potrebo po reorganizaciji, vendar bo treba urediti do sedaj pogodbeno urejene odnose z GP Obnova. Sap in Viator se pripravljata na integracijo v SOZD. Tozdi se bodo povezovali po dejavnostih v pet delovnih organizacij, in sicer: Ljubljanski potniški promet LP Ljubljana, Medkrajevni potniški promet SAP Ljubljana, Tovorni promet Viator Ljubljana, delovna organizacija za vzdrževanje cestnih vozil VV, Delovna organizacija gostinstvo in turizem GOLFTURIST ter DS Skupnih poslov SOZD.

V vseh petih delovnih organizacijah se bo združevalo 33 tozdov.

Vzgojnovarstveni zavodi ljubljanskih občin so financirali elaborat o družbenoekonomski upravičenosti združitve vzgojnovarstvenih zavodov v delovno organizacijo (za vzorec je bil vzet VVZ H.C. Andersen oz. občina Šiška). Če bo družbenoekonomsko upravičeno, bo v letu 1978 delovna organizacija vzgojnovarstvenih zavodov občine Ljubljana Moste-Polje združevala vse dosedanje enovite delovne organizacije, ki se bodo preoblikovale v tozde.

OBLIKE ZDRUŽEVANJA

Z vidika dohodkovnih odnosov

je zanimiva analiza oblik združevanja dela in sredstev. Vse organizacije združenega dela so spoznale, da je treba najprej razčistiti dohodkovne odnose znotraj delovne organizacije med tozdi ter med tozdi in delovno skupnostjo skupnih služb. Te odnose morajo organizacije združenega dela reševati s samoupravnimi sporazumi, in sicer po načelu svobodne menjave dela med proizvodnimi tozdi in delovno skupnostjo skupnih služb na podlagi planiranja potrebnega bosa dela in ugotavljanja količine, kvalitete in gospodarnosti opravljenega dela. Odnosi združevanja dela in sredstev so bili do sedaj največkrat urejeni s pogodbami kot čisti kupo-prodajni odnosi. Velike probleme pri urejanju teh razmerij imajo zlasti velike delovne organizacije, kot npr. Emona-Blagovni center, ki združuje sredstva z velikimi številami proizvajalcev, ti pa sporazuma na podlagi dohodkovnih odnosov ne morejo podpisati takoj, ker hkrati sodelujejo z več trgovskimi organizacijami in morajo z vsemi podpisati sporazume. To pa zahteva veliko sporazumevanja, prilagajanja ter raziskovanja odnosov pri pridobivanju skupnega prihodka. V Javnih skladiščih so odnosi med TOZD in delovno skupnostjo skupnih služb urejeni s svobodno menjavo dela po programu dela. V Gradisu so bili do sedaj odnosi z delovno skupnostjo urejeni tako, da je bil dohodek delovne skupnosti odvisen od uspešnosti poslovanja proizvodnih tozdov, po novem pa z uskladjitvijo z zakonom predvidevajo odnose z delovno skupnostjo na podlagi svobodne menjave dela po pro-

gramu dela. Dohodek delovne skupnosti bo odvisen od kvalitete, količine in gospodarnosti uresničevanja programa dela. Indos združuje delo in sredstva v SOZD Slovenska strojegradnja, vendar še ne vedo, kako bodo združevanje prilagodili zakonu o združenem delu in čakajo, da bodo to uredile strokovne službe SOZD. Žito TOZD Šumi združuje sredstva za izgradnjo nove tovarne sladkorja, in sicer ne na osnovi kreditnih odnosov, ampak na osnovi dohodkovnih odnosov. V tozdu Mlini bodo do sedanjosti pogodbeno urejeno združevanje dela in sredstev z novimi samoupravnimi sporazumi prilagodili zakonu o združenem delu. Papirnica Vevče združuje delo in sredstva z organizacijami v SOZD Slovenija papir; pri investiciji v nov papirni stroj je sodelovalo 43 sovlagateljev. VVZ Nove Jarše dela na podlagi svobodne menjave dela prek samoupravnih interesnih skupnosti. Tudi zdravstveni dom Moste pridobiva dohodek prek SIS. V Žitu imajo v vseh tozdih problem zaradi v preteklosti nepopolno razdeljenih sredstev in virov sredstev. Imenovali so komisijo, ki naj bi uredila te ekonomske odnose sporazumno z vsemi tozdi. V Papirnici Vevče se zavedajo, da bo treba do konca leta urediti dohodkovne odnose med novimi tozdi, kar ne bi smelo povzročiti težav, saj so tozdi formirani tako, da so proizvodno, samoupravno in dohodkovno zaokrožene celote. Podobna je situacija v Perutnini, ki se bo prav tako preoblikovala v sestavljeno delovno organizacijo. V Toplarni se vključujejo v samoupravni sporazum o pridobivanju celotnega prihodka in delitvi dohodka v prometu z električno energijo za celotno Elektrogospodarstvo Slovenije.

V Žitu so z analizami samoupravne organiziranosti in družbenoekonomskih odnosov ugotovili, da bi bilo smiselno reorganizirati delovno skupnost skupnih služb v 3 TOZD, ki bodo prek proizvodnih tozdov pridobivali dohodek s svobodno menjavo dela. Tudi v Izolirki bodo razmerja z delovno skupnostjo skupnih služb uredili z novim samoupravnim sporazumom, ki bo slonel na svobodni menjavi dela s proizvodnimi tozdi. V Papirnici Vevče, Perutnini in KTM-Protektor problem pridobivanja dohodka delovne skup-

nosti skupnih služb že obravnava, vendar konkretnih rešitev še niso našli.

Iz poročil je razvidno, da v vseh dvaindvajsetih organizacijah združenega dela združujejo delo in sredstva, vendar ta razmerja z zunanjimi organizacijami združenega dela še niso dokončno rešena.

OSEBNI DOHODEK

V vseh organizacijah združenega dela se zavedajo pomembnosti ureditve pridobivanja osebnih dohodkov in uskladitve sistema delitve z zakonom o združenem delu.

V Emoni-Blagovni center, Toplarni, Elektroobnovi in Perutnini pripravljajo kataloge del in opravil ter osnutke samoupravnih sporazumov za delitev osebnih dohodkov, ki bodo upoštevali tako količino kot kvaliteto in gospodarnost dela. V GIP Gradis so začeli z vrednotenjem opravil in nalog ob upoštevanju kriterijev uspešnosti in kvalitete dela; vrednotenje opravil bodo izvedli po enotni metodologiji za celotno delovno organizacijo. V Totri in VVZ Nove Jarše so za to področje določili posebne komisije, ki so že pripravile prve osnutke. V Vektorju je komisija za delitev osebnih dohodkov z delom šele pričela. V Sapu bodo za osnovo izdelave svojega samoupravnega sporazuma uporabili osnutek samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in osebnih dohodkov v javnem in cestnem prometu SRS. V Kolinski, Saturnusu in Velani pripravljajo me-

todologijo merjenja dela in povezave delitve osebnih dohodkov z dohodkom organizacije združenega dela. V vseh treh tozdih Žita pripravljajo samoupravni sporazum o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov, ki bo slonel na osnovi delitve po delu. V Izolirki so že uvedli nekatera nova merila in osnove za delitev osebnih dohodkov po kriterijih količine, kvalitete in uspešnosti. V ZD Moste in VVZ Angele Ocep čakajo na pomožne sporazume o osebnih dohodkih in so določili komisijo za uvedbo delitve osebnih dohodkov po delu.

Samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov še niso sprejeli v nobeni organizaciji združenega dela, izdelujejo jih v vseh treh tozdih Žita; v Papirnici Vevče, KTM-Protektor in Elektroobnovi pa so že dali osnutek sporazuma v javno razpravo.

Vse organizacije združenega dela soglasno menijo, da bo imel delavec z uvedbo zakona o združenem delu širši in močnejši vpliv na upravljanje in odločanje o pridobivanju celotnega prihodka, o delitvi dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov, imel bo več možnosti za neposredno uveljavljanje svojih samoupravnih pravic in dolžnosti.

Tako je bilo stanje v septembru. Komisija za spremljanje izvajanja zakona o združenem delu skupščine občine Ljubljana Moste-Polje pa bo z delom nadaljevala in spremljala izvajanje zakona glede na sprejete programe.

HELENA GAŠPERŠIČ

NAROČIMO SE NA NAŠO OBRAMBO

Revija Naša obramba objavlja tako vojne zanimivosti iz druge svetovne vojne kakor prispevke o današnjem razvoju in problematiki raznih armad, posebno seveda JLA.

Na svojih straneh prinaša teoretsko in drugo potrebno gradivo za pouk in urejanje rezervnih vojaških starešin. V novem času pa spremlja tudi organizacijo ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite. Tako je edina revija, ki na zelo popularen način obravnava vse omenjene teme in je postala tudi priročnik za vse dejavnike skupnosti in občine. Revija je prav zaradi takih nalog subvencionirana od občin in republike, kajti le tako lahko v tako bogati obliki in kar največje pride do naročnikov.

Geslo: V vsako družino revijo Naša obramba je več kot utemeljeno, kajti postala je zares informator in svetovalec pri obrambnih pripravah, v tej splošni akciji pa bo tako lahko še bolj postala.

Do sedaj je bila Naša obramba strokovna revija organizacije ZRVS, sedaj pa naj bi kar najhitreje informirala občane o vseh novostih in problemih ljudske obrambe in družbene samozaščite, civilne in narodne zaščite pa tudi JLA in drugih armad. V ta namen so bili po vseh občinah organizirani posveti z vodstvi ZRVS, predstavniki SZDL in strokovnimi delavci ljudske obrambe in družbene samozaščite.

V naši občini je posvetu prisostvoval tudi glavni in odgovorni urednik Naše obrambe Stanko Petelin-Vojko. Prisotnim je pojasnil stališče republikanskih organov ZRVS, SZDL in drugih do vloge in položaja Naše obrambe, ter jih seznanil z akcijo po vseh občinah SR Slovenije. Po zelo živahni in konstruktivni razpravi večine prisotnih so sklenili vključiti v akcijo za razširitev kroga bralcev in uporabnikov revije poleg ZRVS tudi druge organizacije. V ta namen bodo dobile vse krajevne skupnosti sezname dosedanjih naročnikov in formularje za vpis novih. Predvsem bi morali imeti to revijo v vsaki KS vsi člani odborov za LO in DS, pripadniki civilne zaščite, teritorialnih enot in narodne zaščite.

Vsaka krajevna skupnost se bo v okviru DPO sama odločila kako bodo akcijo organizirali in izpeljali.

FRANC BAVEC

JUBILEJA KEMIČNE IN PROTEKTORJA

Na dan obletnice Kemične tovarne Moste (KTM) 19. novembra se je dopoldne sestal delavski svet na slavnostni seji, popoldne pa je bila v klubu delegatov svečana proslava. Na njej so med kulturnim programom podelili dolgoletnim zaslužnim članom kolektiva jubilejne nagrade in priznanja, hkrati pa tudi priznanja športnikom — udeležencem letošnjih športnih iger.

Kolektiv je počastil jubilej z delovnimi uspehi in z ureditvijo okolice svoje tovarne.

70 LET KEMIČNE TOVARNE MOSTE

Leta 1907 je začela delovati tovarna, ki so v njej po Bayerjevem postopku pridobivali iz boksita aluminijev hidroksid. Iz njega so proizvajali glinico kot polizdelek za aluminij, Al-sulfat za papirno industrijo in čiščenje vode ter K-Al-galun (stipso) za usnjarsko industrijo.

V prvih desetletjih svojega delovanja se je tovarna vključevala v zadovoljevanje trga in v tehnične izboljšave, a bila v interesu tujih kapitalistov tudi poskusni zajček za razvoj velike nemške industrije glinice.

Med okupacijo KTM ni redno obratovala. Vzrok je pač bil delno pomanjkanje surovin, predvsem pa v odporu svobodoljubnih delavcev proti okupatorju in domačim izkoriščevalcem. Že jeseni l. 1941 so ilegalci minirali parno turbino, naslednjega leta pa naprave v vakuum kuhinji. V NOB se je vključilo mnogo delavcev

KTM in 25 jih je v boju za svobodo izgubilo življenje.

Delavska zavest pa je bila visoka že prej. Vse od l. 1910 so se delavci KTM vključevali v napredno delavsko gibanje in med žrtvami demonstracij na Zaloški cesti l. 1920 je bil ubit tudi njihov delavec Jakob Černe.

Ob osvoboditvi je tovarna postala splošna družbena lastnina. Zaradi pomanjkanja surovin, porušenih prometnih zvez, še neurejenih trgovskih odnosov s tujino in drugih posledic vojne tovarna ni mogla takoj začeti obratovati.

Prve količine Al-hidrata so bile proizvedene v začetku decembra 1946, rotacijska peč pa se je prvič zavrtela v marcu 1947; to je omogočilo proizvodnjo prvih ton glinice. Istega leta v juniju je stekla tudi proizvodnja Na-bikromata, važne surovine za usnjarsko industrijo. S proizvodnjo Al-hidrata in drugih spojin na osnovi

tega proizvoda (glinica, Al-sulfat, stipso) ter Na-bikromata se je tovarna konec leta 1947, ko je bil sprejet prvi petletni plan, vključila v plansko gospodarstvo in s tem prispevala svoj delež k nadaljnji gradnji naše industrije.

Po letu 1950, ko je KTM prešla v upravljanje delavcev, je zaživela v novem poletu. Obnovljeni so bili objekti, zamenjane ali popravljene so bile poškodovane strojne naprave in instalacije. Kljub vložnim sredstvom in naporom delovnega kolektiva pa so proizvodne kapacitete Al-hidrata zaostajale za potrebami po tem proizvodu. Maksimalna možna proizvodnja Al-hidrata je bila leta 1959 16.600 ton, a za popolno izkoriščanje drugih kapacitet bi bila potrebna proizvodnja vsaj 26.400 ton.

Potrebna bi bila obsežna rekonstrukcija in modernizacija obrata za proizvodnjo Al-hidrata, a predvidena je bila tudi razširitev proizvodnje Al-hidrata v Kidričevem in modernizacija tovarne glinice v Lozovcu. Zato se je l. 1959 kolektiv odločil, da bo razpoložljiva sredstva vložil v gradnjo novega obrata za proizvodnjo poliamidnih vlaken.

Yulon so pričeli graditi aprila l. 1964 in julija 1966 je proizvodnja

stekla. Po začetnih težavah, ki jih je kolektiv reševal tudi s podrobnim sanacijskim programom, se je Yulon odcepil in se pripojil k Jugotekstilu. K temu se je kmalu pripojila tudi KTM.

Tovarna je postopno ustavljala proizvodnjo Al-hidrata, razpoložljiva sredstva pa usmerjala v rekonstrukcijo obrata za proizvodnjo sušenega Al-hidrata in predvsem Al-sulfata.

Leta 1972 sta se združila KTM in Protektor s programom, ki je obsegal modernizacijo proizvodnje Al-sulfata, razširitev proizvodnje gumenih tehničnih izdelkov in protektiranje avtomobilskih plaščev. Ta program ni bil povezan z razvojem Jugotekstila in KTM — Protektor se je l. 1974 pripojil k delovni organizaciji SAVA Kranj, ki je omogočala dolgoročno uresničevanje razvojnega programa.

30 LET PROTEKTORJA

Leta 1947 je bilo ustanovljeno podjetje za protektiranje avtomobilskih plaščev Protektor. Čez 15 let se je združilo z obrtno delavnico Vulkan, v kateri so proizvajali gumene tehnične izdelke, s skupnim imenom Protektor-Vulkan.

Leta 1972 se je to podjetje zdu-

žilo s KTM in čez dve leti s SAVO Kranj.

Razvojne perspektive

KTM Protektor je trenutno STOZD v okviru delovne organizacije SAVA Kranj s tremi TOZD in skupnimi službami. Po novem zakonu o združenem delu pa predvidevajo delovno organizacijo v okviru SOZD SAVA Kranj v enaki organiziranosti.

TOZD Protektiranje ima velike možnosti nadaljnega razvoja, saj

uporablja za svojo proizvodnjo kot osnovno surovino že izrabljene avtomobilске plašče. S tem prihranja težke devize za nakup reprodukcjskega materiala. Zbiranje rabljenih avtomobilskih plaščev pa pomeni

tudi velik prispevek k skrbi za čisto okolje v vsej naši državi.

Proizvodnja v TOZD GTI (gumeni tehnični izdelki) že sedaj narašča. Usmerjena je v proizvodnjo stiskanih gumenih tehničnih izdelkov in izdelkov iz penaste gume; prav zadnji imajo vso perspektivo tudi v prihodnje.

TOZD Al-sulfat je že sedaj v Jugoslaviji največji proizvajalec Al-sulfata za potrebe papirne industrije. Oskrbuje vso slovensko papirno industrijo, skoraj 50 % svoje proizvodnje pa izvaja na konvertibilno področje. Kot bazična industrija ima tudi ta TOZD vse možnosti za nadaljnji razvoj.

xxx

Že dosedanj, predvsem pa nadaljnji razvoj je rezultat vedno večjega vključevanja neposrednih proizvajalcev v razvoj podjetja. Od prevzema tovarne v upravljanje delavcev in od ustanovitve prvega delavskega sveta l. 1950 se tudi samoupravljanje nenehno razvija. Medtem ko so sprva imeli važno vlogo samoupravni organi, prihaja kasneje vse bolj do odločanja celotnega kolektiva. Vedno več je samoupravljalcev, ki se aktivno vključujejo v razprave in odločanje, vedno širše pa je tudi področje, o katerem kolektiv razpravlja in sprejema odločitve.

Narči so obsežni, a volja kolektiva, da jih uresniči, zagotavlja nadaljnjo vsestransko rast KTM — Protektorja.